

2006 YILINDA BANKACILIK SEKTÖRÜ

Öztin AKGÜÇ*

1- Bankacılık Sektöründe Genel Görünüm

Kriz sonrası uygulamaya konulan bankacılık sektörü yeniden yapılandırma programı, ekonomide büyümenin sürmesi, dünya ekonomisinde olumlu gelişmeler, likidite bolluğu, USD'nin değer yitirmesi, 2006 yılında da bankacılık sektörünü niceliksel olarak olumlu yönde etkilemiştir.

2006 yılında bankacılık sektörü, varlık, kredi ve mevduat artışı olarak GSMH'den daha hızlı büyümüş, bir önceki yıla göre banka varlıklarının GSMH'ye oranı %81,6'dan %87,0'a banka kredilerinin GSMH'ye oranı %31,6'dan %37,3'e mevduatın oranı da %51,8'den %53,6'ya yükselmiştir. Bu gelişmeler karşın, Türkiye bankacılık sistemi GSMH'ye oran olarak, gelişmiş ülkeler bir yana, orta gelirli ülkeler grubu ortalamasına göre küçük olma sorununu giderebilmiştir.

Bankacılık sektöründe iş hacminin genişlemesi, bankalarda çalışan sayısı üzerinde de olumlu etki yapmış, bankacılık sektöründe çalışan sayısı, bir önceki yıla göre %8,2 oranında artmıştır.

Bankacılıkta büyümeye karşın göreceli bir yavaşlama gözlenmektedir. Ayrıca gelecek yıllarda olumsuz etkileri daha somut biçimde görülecek sorunların çekirdekleri oluşmuş ya da netleşmiştir. Bankacılıkta yabancılaşma dışında özkaynak yetersizliği, likidite riskinin yüksekliği, bilanço içi döviz pozisyon açığının büyümesi gibi sorunlar, gelecekte tehlikeli sonuçlar doğurabilecek boyut ve niteliktedir.

2006 yılında bankacılıkta yabancılaşma eğilimi sürmüştü, bir yandan özel bankalar blok satış yolu ile yabancı banka statüsüne dönüşürken, öte yandan nitelikli pay devirleri nedeniyle de özel bankalarda yabancı sermaye oranı artmıştır.

* Dr.

Bankalara ilişkin 2006 yılındaki gelişmeler, sayısal ve ayrıntılı olarak, özellikle Türkiye Bankalar Birliği'nin (TBB) verilerinden yararlanılarak aşağıdaki alt bölümlerde açıklanmıştır.

II- Bankacılık Sektöründe Gelişmeler

II-1- Kurumsal Gelişme

II-1-1- Banka Sayısında Gelişmeler

Türkiye'de faaliyet gösteren banka sayısı, önceki yıla göre azalarak, 2006 yılı sonunda, TCMB dışında, 46'ya inmiştir. Ülkemizde faaliyette bulunan banka sayısı 1999 yılında "81" olarak bankacılık tarihimizin en yüksek düzeyine ulaştıktan sonra, özellikle 2001 mali krizi sonucu, hızlı bir azalış göstererek, 2006 yılı sonunda 46'ya gerilemiştir.

2001-2006 döneminde ülkemizde faaliyet gösteren banka sayısındaki gelişmeler, banka grupları itibariyle Tablo-1'de verilmiştir.

Tablo-1

Türkiye'de Faaliyette Bulunan Bankalar

Banka Grupları	2001	2002	2003	2004	2005	2006
I- Ticaret Bankaları	46	40	36	35	34	33
• Kamusal Sermayeli	3	3	3	3	3	3
• Özel Sermayeli	22	20	18	18	17	14
• Fondaki Bank.	6	2	2	1	1	1
• Yabancı Sermayeli	15	15	13	13	13	15
II- Kalkınma ve Yatırım Bankaları	15	14	14	13	13	13
• Kamusal Sermayeli	3	3	3	3	3	3
• Özel Sermayeli	9	8	8	8	8	6
• Yabancı Sermayeli	3	3	3	2	2	4
TOPLAM	61	54	50	48	47	46

Not: 2005 yılında "Katılım Bankası" ünvanını almış olan İslami esasa göre bankacılık yapan "Özel Finans Kurumları" tabloya dahil edilmemiştir.

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği -TBB-

2006 yılında Koçbank'ın Yapı Kredi Bankası'na devredilmesi sonucu, Türkiye'de faaliyette bulunan banka sayısı bir azalmıştır.

2006 sonu itibariyle TCMB dışında Türkiye'de faaliyette bulunan bankaların "33"ü mevduat ya da ticaret bankası, "13"ü ise kalkınma ve yatırım bankası tü-

ründedir. 5411 sayılı bankacılık kanunu ile "Katılım Bankası" ünvanını almış olan özel finans kurumlarının sayısı 2006 yılı sonu itibariyle 4'tür. Söz konusu finansman kurumları da banka olarak dikkate alındığında, banka sayısı "50" olmaktadır. Geçmiş yıllarla karşılaştırmaları bozmamak için, özelliği olan, finansal sistemimizde henüz belli bir ağırlığa ulaşmamış olan, hukuki anlamda mevduat toplamayan nakdi kredi vermeyen "Katılım Bankaları" bu incelemenin dışında tutulmuştur. Sistemde belli bir büyüklüğe ulaşmamış olan katılım bankalarının dikkate alınması, bankacılık alanındaki genel eğilimleri etkilememektedir.

Sermaye sahipliği açısından mevduat(ticaret) bankalarının "3"ü kamusal sermayeli (T. C. Ziraat Bankası, T. Halk Bankası, T. Vakıflar Bankası), "14"ü ulusal sermayeli, "15"i de yabancı sermayelidir. 2006 yılı sonu itibariyle TMSF (Tasaruf Mevduatı Sigorta Fonu) yönetiminde tek bir banka, Birleşik Fon Bankası bulunmaktadır. 2006 yılında ilk kez yabancı sermayeli ticaret bankası sayısı, özel sermayeli banka sayısını aşmıştır.

Kalkınma ve yatırım bankalarının 3'ü kamusal sermayeli (İller Bankası, Türkiye İhracat ve Kredi Bankası-TürkExim Bank, Türkiye Kalkınma Bankası) 6'sı özel sermayeli 4'ü de yabancı sermayelidir.

2006 yılında ulusal sermayeli iki kalkınma bankası ve yatırım bankası, yabancı sermayeli banka statüsüne dönüşmüştür. Bankpozitif kredi ve kalkınma bankası hisselerinin yüzde 58'i Bank Hapoalim BM Bank tarafından, Tak Yatırım Bankası A.Ş. hisselerinin yüzde 99'u Merill Linch European Asset Holding tarafından satın alınmıştır.

Tablo-1'de sermaye çoğunlu ve/veya yönetim ve denetimi yabancı uyruklu kişilere ait bankalar "yabancı sermayeli banka" olarak tanımlanarak gruplandırılmıştır. Ülkemizde sermaye çoğunluğuna sahip olmamakla beraber, gerek blok satış gerek İMKB'de işlem gören hisse senetleri nedeniyle yabancı ortaklı bankalar bulunmakta ve bu tür bankaların sayısı giderek artmaktadır. Nitekim 2006 yılında Finans Bank hisselerinin yüzde 46'sı National Bank Of Greece'e, Deniz Bank hisselerinin yüzde 75'i Dexia Participation Belgique'e devredilerek, sözü edilen bankalar yabancı sermayeli banka statüsüne dönüşmüştür. Ayrıca Citibank, Akbank'ın hisselerinin yüzde 20'sini Kazak Bank Turan Alem Group da Şekerbank'ın hisselerinin yüzde 34'ünü blok satış yolu ile almıştır. Tekfenbank'ın hisselerinin yüzde 70'i Eurobank EFG'ye satılmış ise de, 2006 yılı sonuna kadar bu satış BDDK tarafından onaylanmamış olduğundan Tekfenbank, ulusal bankalar arasında yer yer almıştır. Yabancı ortaklı bankalar aşağıda Tablo-2'de gösterilmiştir.

Tablo-II

Yabancı Ortaklı Bankalar

Banka	Yabancı Ortak	Yabancı Ortak Payı
1- Yapı Kredi Bankası	Uni Credit	%50
2- Türkiye Ekonomi Bankası	BHP Paribas	%50
3- Şekerbank	Kazakbank Turan A.G.	%34
4- T.Garanti Bankası	G.E.Capital Corporation	%26
5- Akbank	Citibank	%20

Yabancı sermayeli olarak nitelendirilen ve Tablo-II'de yer alan yabancı ortaklı bankalar dışında da, ulusal bankalar arasında yer alan T. İş Bankası, T. Vakıflar Bankası, Oyakbank, Tekstilbank, Alternatif Banka, T. Sınai Kalkınma Bankası, Türkiye Kalkınma Bankası'nın hisse senetleri İMKB'de işlem görmektedir. İMKB giderek yabancı sermaye ağırlıklı hale geldiğinden, sözü edilen 7 banka da da, henüz nitelikli düzeye ulaşmasa da yabancı sermaye payı bulunmaktadır. Bir özet yapılırsa, 2006 yıl sonunda ülkemizde faaliyette bulunan bankaların (kalkınma ve yatırım bankaları dahil) 19'u yabancı sermayeli, 5'i nitelikli paya sahip yabancı ortaklı, 7'si de İMKB'de işlem gören hisse senetleri nedeniyle yabancı ortakları olan banka statüsündedir.

II-1-2- Şube Sayısında Gelişmeler

1999 sonrasında başlayan bankacılık sektöründe şube sayısını azaltma eğilimi, 2004 yılında yön değiştirdikten sonra 2006 yılında da artışını sürdürmüştür. Toplam banka şube sayısı (ulusal bankaların KKTC ve yabancı ülkelerdeki şubeleri dahil) 2006 yılında 602 artarak yıl sonunda 6,849'a yükselmiştir. Şube sayısındaki artış, oransal olarak %9,3 gibi yüksek düzeydedir.

Banka şube sayısında 2001-2006 dönemindeki gelişmeler, ayrıntılı olarak Tablo-III'te verilmiştir.

Banka şube sayısı (TCMB hariç, ulusal bankaların KKTC ve yabancı ülkelerdeki şubeleri dahil) 2000 yılında 7,837 olarak bankacılık tarihimizin en yüksek düzeyinde iken, Şubat 2001 krizinden sonra hızla azalarak 2003 yılında 5,963'e değin geriledikten sonra, izleyen yıllarda artış göstererek 2006 yılı sonunda 6,849'a yükselmiştir. Bu düzey kriz yılı olan 2001 yılı sonundaki banka sayısından da daha azdır. Son yıllarda banka şube sayısındaki artışa karşın, ülkemizin büyüklüğü ve nüfus sayısı dikkate alındığında, banka şube sayısının yeterli olmadığı görülmektedir. AB ülkelerindeki her banka şubesi ortalama 2,279 kişiye hizmet verirken, ülkemizde bir banka şubesi 10.060 kişiye hizmet vermek-

tedir. Şube sayısına ilişkin veriler de bankacılık sektörümüzün yeterince gelişmiş olduğu konusunda bir gösterge oluşturmaktadır.

Tablo-III

Bankacılık Sektöründe Şube Sayısı (2001-2006)

Banka Grupları	2001	2002	2003	2004	2005	2006
I- Ticaret Bankaları	6.889	6.087	5.946	6.088	6.228	6.804
• Kamusal Sermayeli	2.725	2.018	1.971	2.149	2.035	2.149
• Özel Sermayeli	3.523	3.659	3.591	3.729	3.799	3.582
• Fon'daki Sermaye	408	203	175	1	1	1
• Yabancı Sermayeli	233	206	209	209	393	1.072
II- Kalkınma-Yatırım Bankaları	19	19	17	18	19	45
• Kamusal Sermayeli	4	4	4	4	4	22
• Özel Sermayeli	12	12	10	12	13	11
• Yabancı Sermayeli	3	3	3	2	2	12
TOPLAM	6.908	6.106	5.963	6.106	6.247	6.849

Kaynak: TBB

Kriz sonrası banka şubesindeki esas itibariyle kamusal sermayeli bankalarla Fon yönetimindeki bankalardan kaynaklanmıştır. Pamukbank'ın T. Halk Bankası'na devredilmesine karşın 2000-2006 döneminde kamusal sermayeli ticaret (mevduat) bankalarının şube sayısı %24,2 düzeyinde azalmıştır. Fon yönetimindeki banka sayısı 2000 yılında 1,073 iken, banka birleştirmeleri, banka satışları, banka devirleri, şube kapatmaları nedeniyle "1"e düşmüştür.

Özel bankaların bir bölümünün yabancı sermayeli banka statüsüne dönüşmesi nedeniyle 2001-2006 döneminde özel sermayeli ticaret bankalarının şube sayısı yalnız %1,7 oranında artarak 2006 yılı sonunda 3,582 olmuştur.

Şube sayısı açısından da en hızlı artış yabancı sermayeli bankalarda gözlenmiş; 2001-2006 döneminde yabancı sermayeli bankalarda şube sayısı %360 oranında artmıştır. Bu artışta en önemli etken Demirbank, T. Dış Ticaret Bankası, Denizbank ve Finansbank'ın yabancı bankalar satışı etkili olmuştur.

II-2- Bankacılık Sektöründe Çalışanlar

Bankacılık sektöründe çalışanların sayısı, TCMB dışında, 2006 yılında bir önceki yıla göre %8,2 oranında artarak 143.143'e yükselmiştir. 2003 yılından sonra bankalarda çalışan artış gözlenmiş olmakla beraber, kriz sonrasında

2000-2006 döneminde bankalarda çalışan sayısı, 31.831 kişi, %18,7 oranında azalış göstermiştir.

2000-2006 döneminde bankalarda çalışan sayısında azalış, esas itibariyle kamusal sermayeli ticaret bankalarından kaynaklanmıştır. Kamusal sermayeli ticaret (mevduat) bankalarında çalışan sayısı, Pamukbank'ın T. Halk Bankası'na devrine karşı 2000-2006 döneminde 30.968 kişi, %44,1 oranında azalış göstermiştir.

2000-2006 döneminde özel sermayeli ticaret bankası sayısı yarı yarıya azalmasına, 28'den 14'e inmesi karşın, çalışan sayısı %3,2 oranında artarak 73.220 kişiye yükselmiştir. 2006 yılında Denizbank ile Finansbank'ın yabancı sermayeli banka niteliği olması nedeniyle, özel sermayeli ticaret bankalarında çalışan sayısı, %7,1 oranında, 5.586 kişi azalmıştır.

Fon'daki bankalarda çalışan sayısı 2000 yılında 19.815 iken, 2006 yılında çalışan sayısı, fon yönetiminde tek banka kalması nedeniyle, 333'e gerilemiştir.

Tablo-IV
Bankacılık Sektöründe Çalışanlar (Kişi)

Banka Grupları	2001	2002	2003	2004	2005	2006
I- Ticaret Bankaları	132.274	118.239	118.607	122.630	127.857	138.570
• Kamusal Sermayeli	56.108	40.158	37.994	39.467	38.046	39.223
• Özel Sermayeli	64.380	66.869	70.614	76.880	78.806	73.220
• Fon'daki Bankalar	6.391	5.886	4.518	403	395	333
• Yabancı Sermayeli	5.395	5.416	5.481	5.880	10.610	25.794
II- Kalkınma ve Yatırım Bankaları	5.221	4.942	4.642	4.533	4.401	4.573
TOPLAM	37.495	123.271	123.249	127.163	132.258	143.143

Kaynak: TBB

Yabancı sermayeli bankalarda çalışan sayısı 2006 yılında bir önceki yıla göre %143,1 oranında artarak 25.794'e yükselmiştir. 2000-2006 döneminde yabancı sermayeli bankalarda çalışan sayısı 21.989 kişi, %578 oranında artmıştır.

2006 yıl sonu itibariyle ticaret (mevduat) bankalarında çalışanların, %52,8'i özel sermayeli, %29,0'ı kamusal sermayeli, %18,0'ı yabancı sermayeli bankalarda, binde 2'si de Fon'daki bankada çalışmaktadır.

Kalkınma ve yatırım bankalarında çalışanların sayısı, bir önceki yıla göre 172 kişi artmasına karşın, söz konusu bankalarda 2000-2006 döneminde çalışan sayısı %17,3 oranında azalmıştır.

Banka çalışanlarında 2001-2006 dönemindeki gelişmeler, banka grupları itibariyle Tablo-IV’de verilmiştir.

II-3- Bankaların Varlık (Aktif) Büyüklüğü ve Yapısı

Bankaların varlık (aktif) büyüklüğünde 2006 yılındaki gelişme, banka grupları itibariyle, bir önceki yıllarla karşılaştırmalı olarak Tablo-V’te verilmiştir.

Tablo-V

Bankaların Varlık (Aktif) Büyüklüğü (31 Aralık 2006)

Banka Grupları	TOPLAM VARLIK		DEĞİŞİM (06/05) (%)	
	YTL (milyon)	USD (milyon)	YTL	USD
I- Ticaret Bankaları	469.516	331.462	22,2	15,7
• Kamusal Sermayeli	143.362	101.209	15,2	9,1
• Özel Sermayeli	265.615	187.515	12,1	6,2
• Fon’daki Bank.	1.215	858	(34,6)	(38,0)
• Yabancı Sermayeli	59.324	41.880	186,4	171,3
II- Kalkınma ve Yatırım Bankaları	15.341	10.830	19,1	12,9
TOPLAM	484.857	342.292	22,1	15,7

Kaynak: TBB

Bankaların toplam varlıkları (aktif) bir önceki yıla göre YTL bazında yüzde 22,1 oranında artarak 484.857 milyon YTL’ye, USD bazında da yüzde 15,7 oranında artarak 342.292 milyon USD’ye yükselmiştir (Aralık/2006 sonu itibariyle YTL büyüklükler, USD’e çevrilirken TCMB’nin açıklamış olduğu USD=1,4165 YTL kuru kullanılmıştır). 2006 yıl sonu itibariyle USD, bir önceki yıl sonuna göre, nominal olarak yaklaşık yüzde 5,6 oranında değer kazandığından, USD bazında artışlar, cari fiyatlarla YTL bazında artış hızlarına göre daha sınırlı düzeyde kalmıştır.

Banka varlıklarında artış hızı, bir önceki yıla göre hem YTL hem de USD bazında yavaşlamıştır. Varlık artış hızı, YTL bazında yüzde 29,5’ten yüzde 22,1’e gerilerken; USD bazında da yüzde 29,0’dan yüzde 15,7’ye gerilemiştir. Buna karşın varlık artışı, GSMH artış hızından daha yüksek olduğundan “Banka Varlıkları/GSMH” oranı yüzde 81,6 olan yüzde 87,0’a yükselmiştir.

2006 yılında da mevduat (ticaret) bankalarının varlık artış hızı yüzde 22,2 olarak, kalkınma ve yatırım bankalarının varlık artış hızı yüzde 19,1’den daha

yüksek olmuştur. 2006 yılında kalkınma ve yatırım bankalarının varlık artış hızı, ticaret bankalarının artış hızından daha düşük olmakla beraber, bir önceki yıl düzeyi olan yüzde 13,6'nın üstünde olmuştur. Başka bir deyişle ticaret bankalarının varlık artış hızı, bir önceki yıla göre yavaşlarken, kalkınma ve yatırım bankalarının varlık artış hızı artmıştır. Buna karşın kalkınma ve yatırım bankalarının, bankacılık sektörü içindeki payı yaklaşık yüzde 3,2 olarak bir önceki yıla göre değişim göstermemiştir.

Mevduat (ticaret) bankaları grubunda bankaların varlık artışı olarak büyüme hızları farklıdır. 2006 yılında da varlık artışı ölçütüne göre en hızlı büyüyen banka grubu, cari fiyatlarla YTL olarak yüzde 186,4, USD bazında da yüzde 171,3 oranında varlık artışı ile yabancı sermayeli bankalar olmuştur. Bu hızlı artışta kuşkusuz Finansbank ile Denizbank'ın yabancı sermayeli bankalar grubuna girmesi etkili olmuştur. Bu gelişme sonucu, yabancı sermayeli bankaların mevduat bankaları grubu içinde varlık toplamı olarak payı, 2000'li yılların başlarında yüzde 3,0 düzeyinin dahi altında iken, 2006 yılında yüzde 12,6'ya yükselmiştir. Özel sermayeli ticaret bankalarının varlıkları, YTL bazında yüzde 12,1, USD bazında ise yüzde 6,2 artış göstermiş, bir önceki yıl düzeyi olan yüzde 34,7'nin çok altında kalmıştır. Finansbank ile Denizbank'ın özel sermayeli banka statüsünden yabancı banka sermayeli banka statüsüne dönüşmesi etkili olmuştur. Bu gelişme sonucu, özel sermayeli ticaret bankalarının grup içindeki payı yüzde 61,7'den yüzde 56,5'e gerilemiştir.

Kamusal sermayeli bankaların varlık artışı yüzde 15,2 düzeyinde kalmış, kamu bankalarının varlık toplamı olarak grup içindeki payı yüzde 32,4'ten yüzde 30,5'e gerilemiştir.

II-3-1- Banka Varlıklarının TP ve YP olarak Dağılımı

Banka varlıklarının 2005 yıl itibariyle Türk Parası (TP) olarak ayırımı, 2005 yılı ile karşılaştırmalı olarak Tablo-VI'da verilmiştir.

Banka varlıklarının TP ve YP olarak dağılımı ya da bileşimi 2006 yılında çok belirgin olmasa da 2005 yılına göre değişmiş; YP varlıklarının payı hafifçe yüzde 32,2'den yüzde 33,9'a yükselirken, TP varlıklarının payı yüzde 67,8'den yüzde 66,1'e gerilemiştir. TP varlıkların getirisinin, YP varlıklarının getirisinden daha yüksek oluşu, bankaları daha TP plasmaya özendirilmektedir.

Varlıkların TP-YP dağılımında, kamusal sermayeli ve ulusal sermayeli özel bankalarda YP lehine değişim gösterirken, yabancı sermayeli mevduat bankalar-

da TP varlıklarının payı artmıştır. Gerçekten TP varlıklarının payı bir önceki yıla göre kamusal sermayeli bankalarda, yüzde 80,5'ten yüzde 77,9'a, özel bankalarda yüzde 61,2'den yüzde 59,9'a gerilerken, yabancı sermayeli bankalarda yüzde 60,8'den yüzde 64,9'a yükselmiştir.

Tablo-VI

Banka Varlıklarının TP-YP Yapısı (31 Aralık/2005-2006)

Banka Grupları	Tutar (milyon YTL)				Pay (%)			
	2006		2005		2006		2005	
	TP	YP	TP	YP	TP	YP	TP	YP
I- Ticaret Bankaları	310.439	159.077	250.192	118.588	66,1	33,9	67,8	32,2
• Kamusal Sermayeli	111.632	31.730	99.740	24.134	77,9	22,1	80,5	19,5
• Özel Sermayeli	159.174	106.441	122.900	77.756	59,9	40,1	61,2	38,8
• Fon' daki Bank.	1.124	91	1.789	69	92,5	7,5	96,3	3,7
• Yabancı Sermayeli	38.509	20.815	25.763	16.628	64,9	35,1	60,8	39,2
II- Kalkınma ve Yatırım Bankaları	10.501	4.840	8.710	4.150	68,5	31,5	67,7	32,3
TOPLAM	320.940	163.917	258.902	122.738	66,2	33,8	67,8	32,2

Kaynak: TBB

Banka grupları itibariyle varlıkların TP-YP bileşimi arasında fark gözlenmektedir. Kamusal sermayeli bankalarda TP varlıklarının toplam varlıklar içindeki payı yüzde 80'e yaklaşırken, bu pay özel sermayeli bankalarda yaklaşık yüzde 60,0, yabancı sermayeli bankalarda da yüzde 65,0 düzeyinde olmaktadır. Varlık yapısında bu farklılık, bir yerde kaynak yapısındaki farklılığı da yansıtmaktadır. Özel sermayeli ticaret bankaları ile yabancı sermayeli bankalar, göreceli olarak daha yüksek oranda yabancı para kaynak kullanmaktadır.

II-4- Banka Kredilerinde Gelişmeler

2006 yılında banka kredilerinde gelişmeler, banka grupları itibariyle, bir önceki yıla göre değişim oranları ile birlikte Tablo-VII'de verilmiştir.

Banka kredileri 2006 yılında bir önceki yıla göre cari fiyatlarla yüzde 42,5 oranında artarak 218.064 milyon YTL'ye; USD bazında da yüzde 35,7 oranında artarak, yıl sonu döviz kuru ile, 153.945 milyon USD'ye yükselmiştir.

Tablo-VII**Banka Kredilerinde Gelişmeler**

Banka Grupları	Toplam Krediler		Değişim (%) (2006/2005)	
	YTL (milyon)	USD (milyon)	YTL	USD
I- Ticaret Bankaları	208.175	146.964	43,4	35,7
• Kamusal Sermayeli	47.060	33.223	49,2	41,3
• Özel Sermayeli	127.701	90.152	23,6	17,1
• Fon'daki Bank.	20	14	-	-
• Yabancı Sermayeli	33.394	23.575	218,8	202,0
II- Kalkınma ve Yatırım Bankaları	9.889	6.981	26,6	21,4
TOPLAM	218.064	153.945	42,5	35,0

Kaynak: TBB

Banka kredilerinde artış hızı, bir önceki yıla göre yavaşlamış cari fiyatlarla yüzde 48,3'ten yüzde 42,5'e, USD bazında da yüzde 47,6'dan yüzde 35,0'a gerilemiştir. ÜFE (Üretici Fiyat Endeksi) bazında fiyat artış hızının yüzde 5,9'dan, yüzde 9,7'e yükseldiği dikkate alındığında reel kredi artış hızının bir önceki yıla göre daha belirgin biçimde yavaş olduğu görülmektedir.

Kredi artış hızında bir önceki yıla göre yavaşlamaya karşın, kredilerin banka varlıkları ya da kaynakları içindeki payı yüzde 38,6'dan yüzde 45'e, GSMH'ye oranı da yüzde 31,6'dan yüzde 37,3'e yükselmiştir.

Ticaret bankaları kredilerinde artış hızı cari fiyatlarla yüzde 51,4'ten yüzde 43,4'e gerilerken, kalkınma ve yatırım bankalarının kredilerinde artış hızı yüzde 6,2'den yüzde 26,6'ya yükselmiştir. Bu gelişmeye karşın, ticaret bankalarının banka kredileri içindeki payı yüzde 94,7'den yüzde 95,5'e yükselirken, kalkınma ve yatırım bankalarının payı yüzde 5,3'ten yüzde 4,5'e gerilemiştir. Kalkınma ve yatırım bankalarının finans sektöründeki payı giderek azalma eğilimi göstermektedir.

Mevduat (ticaret) bankaları içinde de banka grupları itibariyle kredi artış hızları çok farklıdır. Yabancı sermayeli bankalarda, bir önceki yıla göre krediler yüzde 218,8 oranında artarken, kamusal sermayeli bankalarda yüzde 49,2 oranında artmış, artış hızı özel sermayeli bankalarda ise yüzde 23,6 oranında kalmıştır. 2006 yılında Finansbank ile Denizcilik Bankası'nın yabancı banka staüsüne dönüşmesi, kuşkusuz kredilerin banka grupları arasındaki dağılımını etkilemiş-

tır. Yabancı sermayeli bankaların, ticaret bankaları kredileri içindeki payı yüzde 16,0'a yükselirken, özel sermayeli bankaların payı ise her iki yılda yüzde 21,7 ve yüzde 22,6 olarak belirgin bir değişme göstermemiştir.

II-4-1-Kredilerin Türlerine Göre Dağılımı

Kredilerin 2006 yıl sonu itibariyle türlerine göre dağılımı 2005 yılı ile karşılaştırılmalı olarak Tablo-VIII'de verilmiştir.

Tablo-VIII

Türlerine Göre Kredi Portföyünün Yapısı (%)

Kredi Türü	Aralık/2005	Aralık/2006
İşletme Kredileri	15,0	14,2
İhracat Kredileri	10,5	9,0
Tüketici Kredileri	19,3	21,9
• Konut	8,4	10,6
• Taşıt	4,2	3,1
• İhtiyaç	5,9	7,5
• Diğer	0,8	0,8
Kredi Kartları	11,8	10,4
Fon Kaynaklı Krediler	3,9	2,2
Diğer Yatırım Kredileri	3,4	4,9
İhtisas Kredileri	3,2	5,5
İhracat Garantili		
Yatırım Kre.	1,4	0,9
İskonto ve İslira Senetleri	0,5	0,4
Diğer Krediler	0,6	0,4
TOPLAM	100,0	100,0

Kaynak: BDDK

Not: Diğer krediler, kıymetli maden kredileri, faktoring işlemlerinden alacaklar, menkul değerler alım kredileri, ithalat kredilerini içermektedir.

Banka kredilerinin türler itibariyle dağılımında dikkati çeken gelişme, tüketici kredilerinin ve bir tür tüketici kredisi olan kredi kartlarıyla birlikte payının giderek artmakta oluşudur. Geniş kapsamlı tüketici kredilerinin payı 2003 yılında yüzde 20,0 düzeyinde iken, bu pay 2005 yılında yüzde 31,1'e 2006 yılında da yüzde 32,3'e yükselmiştir. Tüketici kredileri içinde de konut kredileri ilk sırayı almış, taşıt kredilerinin payı göreceli olarak gerilemiştir. Tüketici kredilerinin banka kredileri içinde payının artması, talep artışı, riskin çok sayıda kredi kullanıcılarına ya-

yılması, efektif faiz oranlarının yüksekliği gibi bankalar açısından cazip yönlerinin bulunması ile açıklanabilir.

Krediler içinde işletme kredisi olarak tüketici kredilerinden sonra ikinci sırayı alan işletme kredilerinin bir bölümü de, kredili satışların, vadeli satışların fonlanmasına yönelik, bir tür dolaylı tüketici kredisi olarak nitelendirilebilir.

Banka kredileri içinde ihracat kredilerinin payı azalmaktadır. 90'lı yılların sonlarında ihracat kredilerinin payı yüzde 20,0 düzeyinin üstünde iken, bu pay giderek gerileyerek 2006 yılında yüzde 9,0'a değin gerilemiştir. İhracat garantili yatırım kredilerinin payı da düşme eğilimi göstermekte olup, 2004 yılında dahi yüzde 3,4 düzeyinde olan pay, 2006 yılında binde 9'a düşmüştür. Dışsattımın arttığı bir dönemde ihracat kredilerinin payının bu denli azalması, ihracatların finansmanda daha çok yurtdışı kaynaklardan ve kredi alternatifleri finansman tekniklerinden yararlandıklarını göstermektedir. Banka kredilerinin maliyetlerinin yüksekliği, kredi değerliliği yüksek özel firmaları, yurtdışı kaynaklı finansmana yönlendirmekte, özel kesimin dış borçları attığı gibi, açık pozisyonları nedeniyle kur riskleri de yükselmektedir.

Banka kredileri içinde yatırım kredilerinin payı genelde düşme eğilimi gösterirken, 2006 yılında genel eğilime ters yönde bir gelişme göstererek payı yüzde 3,4'ten yüzde 4,9'a yükselmiştir. Bu gelişmede, 2006 yılında kalkınma ve yatırım bankaları kredilerinin bir önceki yıla göre daha hızlı artması etkili olmuştur.

Bankalar, tüketici kredilerine bu kapsamda da ipotekli konut kredilerine yönelmiş bulunmaktadır. Ekonomide bir duraklama olmadığı takdirde mortgage uygulamaları ile de ipotekli konut kredilerinin banka kredileri içindeki payının artması beklenir. Ancak ekonomide bir duraklama, yavaşlama bu tür krediler üzerinde frenleyici bir etki yapar.

Banka kredilerinin türler itibarıyla dağılımı, ekonomik büyümeye katkısı, doğabilecek riskler açısından 2006 yılında da önceki yıllarda olduğu gibi, soru işaretleri taşımaktadır.

II-4-2- Banka Kredilerinin Sektörel Dağılımı

Banka kredilerinin ana ekonomik alt sektörler itibarıyla Tablo-IX'da verilmiştir.

Kredilerin sektörel dağılımı konusunda TBB ile BDDK'nin yayınladığı rakamlar arasında farklar bulunmaktadır. İncelemede bu konuda TBB'nin yayınladığı rakamlar esas alınmıştır.

Tablo-IX

Kredilerin Sektörel Dağılımı (%)

Sektör	31 Aralık 2006	31 Aralık 2005
	Kredi Payı	Kredi Payı
Tarım	4,3	5,0
Sanayi	24,2	26,7
• Madencilik	0,9	0,8
• İmalat Sanayi	22,1	25,1
• Elektrik, Gaz, Su	1,3	0,8
İnşaat	4,3	4,2
Hizmetler	26,5	23,4
• Ticaret	10,8	9,2
• Ulaştırma-İletişim	4,9	3,3
• Mali Kuruluşlar	5,5	6,1
• Diğer Hizmetler	5,3	4,8
Diğer	40,6	40,7
TOPLAM	100,0	100,0

Kaynak: TBB

Not:1- Diğer hizmetler, otel ve lokanta hizmetlerini, gayrimenkul ve kiralama hizmetlerini, serbest meslek hizmetlerini, eğitim hizmetlerini, sağlık ve sosyal hizmetleri içermektedir.

2- Diğer krediler, tüketici kredileri ile kredi kartlarını da içermektedir.

Kredilerin sektörel dağılımı incelendiğinde üretken olarak nitelendirebileceğimiz tarım ve sanayi sektörlerinin paylarının azaldığı; buna karşı hizmetler ve tüketici kredilerinin paylarının giderek arttığı görülmektedir. 2006 yılında da tarım kredilerinin payı, bir önceki yıla göre yüzde 5,0'dan yüzde 4,3'e, madencilik, elektrik, gaz, su alt sektörlerini de içeren sanayi sektörünün payı yüzde 26,7'den yüzde 24,2'ye gerilerken, hizmetler sektörünün payı yüzde 23,4'ten yüzde 26,5'e yükseldiği, büyük bölümü tüketici kredilerinden oluşan diğer kredilerin payının ise her iki yılda sırasıyla yüzde 40,7 ve yüzde 40,6 olarak değişme göstermediği görülmektedir. 2006 yılında inşaat sektöründe yüzde 20,0 dolayında büyümeye karşın, inşaat sektörü kredilerinin payı da sırasıyla yüzde 4,2 ve yüzde 4,3 olarak değişme göstermemiştir.

Üretken sektörlerin banka kredilerinden aldıkları pay, GSMH'ye katkılarına göre çok düşük düzeyde bulunmaktadır. Banka kredilerinin sektörel dağılımı da kredilerin ekonomik büyümeye katkı yönünden olumlu yönlerinin sınırlı olduğunu ortaya koymaktadır.

II-4-3- Banka Kredilerinin Büyüklük ve Müşteri Sayısına Göre Dağılımı

Banka kredilerinin tutar olarak büyüklük ve müşteri sayısına göre dağılımı, 2005 yılı ile karşılaştırmalı olarak Tablo-X'da verilmiştir.

Tablo-X

Kredilerin Büyüklük ve Müşteri Açısından Dağılımı (%)

Kredi Dilimi	Aralık/2006		Aralık/2005	
	Müşteri Sayısı	Kredi Toplamı	Müşteri Sayısı	Kredi Toplamı
1 Milyon YTL+	0,05	42,36	0,04	40,98
501Bin YTL-1 Milyon YTL	0,05	4,87	0,03	4,69
101Bin YTL-500Bin YTL	0,45	12,48	0,28	11,05
501Bin YTL-100Bin YTL	0,69	6,75	0,42	5,77
51Bin YTL' den Az	98,77	33,55	99,23	37,51
TOPLAM	100,0	100,0	100,0	100,0

Kaynak: BDDK

2006 sonu itibariyle kredi müşterilerinin binde 5'i, toplam kredilerinin yüzde 42,36'sını kullanmaktadır. 1 milyon YTL'den fazla kredi kullanan bu grupta kişi başına kredi kullanımı 6.146 bin YTL'dir. Buna karşın 51 bin YTL'den daha az kredi kullanan kredi müşterilerinin sayısı, toplam kredi müşterilerinin yüzde 98,77'sini oluşturmaktadır. Başka bir anlatımla kredi müşterilerinin yüzde 98,77'si, toplam kredilerin ancak yüzde 33,55'ini kullanmaktadır. Kredi müşterilerinin binde 5'i, kredi müşterilerinin yüzde 99,46'sından daha fazla kredi kullanmaktadır.

2005 yılına göre 51 bin YTL'den daha az kredi kullanan kredi müşterilerinin toplam krediler içindeki payı yüzde 37,51'den yüzde 33,55'e gerilerken, daha yüksek kredi dilimlerinde kredi kullananların payı artmıştır. Bu artışta, fiyat yükselmesinin yanı sıra bankaların ipotek karşılığı konut kredilerine yönelmeleri de etkili olmuştur.

Tablo-X kredi dağılımında müşteriler arası dengesizliğinin yanı sıra bankaların kredi portföylerinin dağılım açısından da riskli olduğunu göstermektedir.

II-4-4- Banka Kredilerinin TP ve YP Dağılımı

Banka grupları itibariyle banka kredilerinin TP-YP olarak dağılımı, 2006 ve 2005 yılları itibariyle karşılaştırmalı olarak Tablo-XI'de verilmiştir.

2006 yıl sonu itibariyle banka kredilerinin yüzde 72'si Türk Parası, yüzde

27,3'ü yabancı para türündedir. Ticaret bankalarının kredilerinin TP-YP olarak dağılımı, yüzde 73,0 TP, yüzde 27,0'ı YP şeklindedir. Kalkınma ve yatırım bankalarında para türlerine göre dağılımı ise yüzde 66,1 TP, yüzde 33,9 YP şeklindedir.

Tablo-XI

Banka Kredilerinin TP-YP Dağılımı

Banka Grupları	Tutar (Milyar YTL)		Pay (%)	
	Aralık/2006	Aralık/2005	Aralık/2006	Aralık/2005
I- Ticaret Bankaları	208.175	140.828		
TP	152.002	100.575	73,0	71,4
YP	56.173	40.253	27,0	28,6
• Kamusal Sermayeli	47.060	32.064		
TP	39.077	27.421	83,0	85,5
YP	7.983	4.643	17,0	14,5
• Özel Sermayeli	127.701	85.796		
TP	87.895	57.907	68,8	67,5
YP	39.806	27.889	31,2	32,5
• Yabancı Sermayeli	33.394	22.949		
TP	25.013	15.233	74,9	66,4
YP	8.381	7.716	25,1	33,6
• Fon Bankası	20	20		
TP	16	15	80,0	75,0
YP	4	5	20,0	25,0
II- Kalkınma ve Yatırım Bankaları	9.889	7.813		
TP	6.534	4.853	66,1	62,1
YP	3.355	2.960	33,9	37,9
SEKTÖR TOPLAMI	218.064	148.641		
TP	158.536	105.428	72,7	70,9
YP	59.528	43.213	27,3	29,1

Kaynak: TBB

Kredilerin para cinslerine göre dağılımı bir önceki yıla göre belirgin değişim göstermemekle beraber, TP kredilerinin payı hafifçe yüzde 70,9'dan 72,7'ye yükselirken, YP kredilerinin payı yüzde 29,1'den yüzde 27,3'e gerilemiştir.

TP kredilerinin getirisinin yüksek olmasının yanı sıra, banka kredileri arasında tüketici kredileriyle kredi kartlarının paylarının artması, kredilerin para türleri

itibariyle dağılımını etkilemektedir.

Banka grupları itibariyle kredilerin TP-YP dağılımı incelendiğinde kamusal sermayeli bankaların ağırlıklı olarak TP cinsinden para verdikleri görülmektedir. Ancak 2006 yılında genel gelişmenin aksine TP kredilerinin payının bir önceki yıla göre hafifçe yüzde 85,5'ten yüzde 83'e gerilediği görülmektedir. Böyle olmakla beraber kredileri içinde TP kredileri en yüksek paya sahip olduğu banka grubu, kamusal sermayeli bankalardır.

Kaynakları içinde YP cinsinden kaynakları göreceli olarak daha fazla olan özel bankalar, daha yüksek oranda YP türünde kredi vermektedirler. 2006 yılında özel sermayeli bankaların kredileri içinde YP kredilerin payı hafifçe yüzde 32,5'ten yüzde 31,2'ye gerilerken, TP kredilerin payı yüzde 67,5'ten yüzde 68,8'e yükselmiştir. Yabancı sermayeli bankalarda 2006 yılında TP kredilerin payı, bir önceki yıla göre, belirgin biçimde yüzde 66,4'ten yüzde 74,9'a yükselirken, YP kredilerin payının yüzde 33,6'dan yüzde 25,1'e gerilemesi dikkat çekmektedir.

Özel ve yabancı bankalarda, döviz tevdiat hesaplarının (DTH) artış hızının yavaşlaması, söz konusu bankaların kârlarını arttırmak için faiz arbitrajı yapmaları, maliyeti göreceli olarak düşük döviz kredileri kullanarak, bu kaynağı TP olarak plase etmeleri, kredilerin para türleri dağılımında, TP kredilerinin payının artması etkili olmuştur.

II-4-5- Takipteki Krediler

Takipteki ya da tahsili gecikmiş alacaklarda (TGA) ve takipteki kredilerin brüt tutarının (karşılık ayrılmadan önceki tutarlarının) kredilere oranındaki 2006 yılındaki gelişmeler, 2005 yılı ile karşılaştırmalı olarak Tablo-XII'de verilmiştir.

2006 yılında bankaların takipteki kredilerinin (tahsili gecikmiş alacaklarının) bir önceki yıla göre, varlık toplamına ve kredilere oranları düşmüştür. Tahsili gecikmiş kredilerin kredilere oranı 2005 yılında yüzde 4,8 düzeyinde iken, 2006 yılında yüzde 3,8'e gerilemiştir. "Takipteki Krediler/Krediler" oranı bir önceki yıla göre, kamusal sermayeli bankalarda yüzde 7,8'den yüzde 5,1'e, özel sermayeli bankalarda yüzde 4,2'den yüzde 3,6'ya, yabancı sermayeli bankalarda yüzde 3,3'ten yüzde 2,7'ye, kalkınma ve yatırım bankalarında da yüzde 2,0'dan yüzde 1,9'a gerilemiştir.

Tablo-XII**Takipteki Krediler (Takipteki Alacaklar) (%)**

Banka Grupları	Takipteki Krediler/Toplam Kredi		Özel Karşılık/Takipteki Krediler	
	Aralık/2006	Aralık/2005	Aralık/2006	Aralık/2005
I- Ticaret Bankaları	3,8	4,9	90,7	90,2
• Kamusal Sermayeli	5,1	7,8	96,8	97,0
• Özel Sermayeli	3,6	4,2	87,7	85,6
• Yabancı Sermayeli	2,7	3,3	89,8	89,2
• Fon'daki Bank.	471,5	480,5	87,3	87,4
II- Kalkınma ve Yatırım Bankaları	1,9	2,0	95,1	93,4
TOPLAM	3,8	4,8	90,8	90,2

Kaynak: TBB

Faiz oranları ve döviz kurlarındaki düşüklük, ekonomide büyüme, bankaların tahsili gecikmiş kredileri yeniden yapılandırılmaları, takipteki kredilerin gerek toplam varlık gerek toplam krediler içindeki paylarının belirgin biçimde düşmesinde etkili olmuştur.

Bankaların takipteki krediler için ayırmış oldukları özel karşılıkların oranı da yüzde 90,2'den yüzde 90,8'e yükselmiştir. Oranın yüksekliği bankaların takipteki alacakları için yeterli karşılık ayırdıklarını, zarar yazdıklarını göstermektedir. Karşılık ayrılmış takipteki kredilerin net tutarının varlık (aktif) toplamına oranı 2006 yılında binde iki düzeyinin altına inmiştir.

II-5- Mevduatta Gelişmeler

Ticaret bankalarının ana kaynağını, toplam banka kaynaklarının yaklaşık üçte ikisini oluşturan mevduatta 2006 yılındaki gelişmeler, bir önceki yıllara karşılaştırılmalı olarak Tablo-XIII'te verilmiştir.

Tablo-XIII**Bankalarda Mevduat (31 Aralık 2006)**

	Tutar		Değişim (2006/2005)(%)	
	YTL (Milyon)	USD (milyon)	YTL	USD
Mevduat	312.832	220.848	23,4	16,9
TP	192.786	136.100	20,4	14,0
YP	120.046	84.748	28,5	21,7

Kaynak: TBB

2006 yılında bankalarda mevduat cari fiyatlarla yüzde 23,4, yıl sonu USD değeriyle yüzde 16,9 oranında artarak, 312.832 milyon YTL'ye, 220.848 milyon USD'ye yükselmiştir. Anılan yıl TP mevduat yüzde 20,4 oranında artarken, YP mevduat daha hızlı yüzde 28,5 oranında artmıştır.

Mevduat artış hızı bir önceki yıla göre yavaşlamış; artış hızı YTL bazında yüzde 28,5'ten yüzde 23,4'e gerilerken, USD bazında yüzde 27,9'dan yüzde 26,9'a gerilemiştir. 2006 yılında fiyat artış hızı 2005 yılından daha yüksek olduğundan, mevduat artış hızında reel yavaşlama daha belirgindir. Mevduat artış hızında yavaşlamaya karşın mevduat/GSMH oranı yüzde 51,8'den yüzde 53,6'ya yükselmiştir.

2006 yılında mevduat artışında dikkati çeken gelişme, TP mevduat artış hızı belirgin biçimde yavaşlarken, artış hızı yüzde 47,1'den yüzde 20,4'e gerilerken, YP mevduat artış hızının yüzde 5,5'ten yüzde 28,5'e yükselmesidir. Bu gelişme sonucu TP mevduatın toplam mevduat içindeki payı, bir önceki yıla göre yüzde 63,2'den yüzde 61,6'ya gerilerken, YP mevduatın payı yüzde 36,8'den yüzde 38,4'e yükselmiştir.

II-5-1- Mevduatın Banka Grupları Arasındaki Dağılımı

Mevduatın mülkiyet açısından banka grupları arasındaki dağılımı, bir önceki yıla göre değişim yüzdeleriyle Tablo-XIV'te verilmiştir.

Tablo-XIV

Mevduatın Banka Grupları Arasında Dağılımı (31 Aralık 2006)

Banka Grupları	Tutar (Milyon YTL)	Pay (%)	Değişim (%)
• Kamusal Sermayeli	111.683	35,7	15,8
• Özel Sermayeli	163.679	52,3	31,5
• Fon'daki Banka	50	-	(9,1)
• Yabancı Sermayeli	37.420	100,0	57,6
TOPLAM	312.832	100,0	27,9

Kaynak: TBB

2006 yılında banka grupları itibariyle mevduat artış hızı çok farklı olmuştur. Mevduat artış hızı yabancı sermayeli bankalarda yüzde 57,6'ya ulaşırken, özel sermayeli bankalarda yüzde 31,5 olmuş, kamusal sermayeli bankalarda ise yüzde 15,8 düzeyinde kalmıştır. Bu gelişme sonucu, yabancı bankaların mevduat içindeki payı yüzde 4,8'den yüzde 12,0'a yükselirken, özel sermayeli bankaların yüzde 57,5'ten yüzde 52,3'e, kamusal sermayeli bankaların payı da yüzde

37,7'den yüzde 35,7'ye gerilemiştir. Paylarda bu dramatik değişme yinelenildiği gibi, 2006 yılında Finansbank ile Denizcilik Bankası'nın, yabancı sermayeli banka haline gelmesi, etkili olmuştur.

II-5-2- Mevduatın Türlerine Göre Dağılımı

2006 yıl sonunda mevduatın türlerine göre dağılımı ve bu dağılımda bir önceki yıla göre oluşan değişimler Tablo-XV'te verilmiştir.

Tablo-XV

Mevduatın Türlerine Göre Dağılımı (31 Aralık 2006)

Mevduat Türü	Tutar	Pay(%)		Değişim(%)
	(Milyon YTL)	2006	2005	(2006/2005)
Tasarruf Mevduatı	111.341	35,7	34,7	26,5
Resmi Kuruluşlar Mev.	10.009	3,2	4,1	(3,0)
Ticari Kuruluşlar Mev.	39.506	12,7	15,1	2,9
Bankalararası Mev.	13.951	4,5	4,1	34,7
Diğer Kuruluşlar Mev.	20.988	6,8	7,0	17,5
Döviz Tevdiat Hesabı(DTH)	115.398	37,0	34,9	30,5
Depo Hesapları	355	0,1	0,1	82,0
TOPLAM	311.548	100,0	100,0	22,9

Kaynak: TBB

Not: Bu tablodaki mevduat toplamının diğer tablolardan farklı olmasının nedeni, bazı bankaların, reeskontlarını dağıtmamış olmasından kaynaklanmaktadır.

2006 yılında türler itibarıyla mevduat artış hızlarının farklı oluşu, mevduatın bileşimini, kompozisyonunu bir önceki yıla göre değiştirmiştir.

2006 yılında bankalararası mevduat ile döviz tevdiat hesapları (DTH), sırasıyla yüzde 34,7 ve yüzde 30,5 oranında artış hızlarıyla, en hızlı artan mevduat türleri olmuştur. Bu gelişme sonucu DTH'ların toplam mevduat içindeki payı yüzde 34,9'dan yüzde 37,0'a, bankalararası mevduatın payı da yüzde 4,1'den 4,5'e yükselmiştir. Söz konusu mevduat türlerinde göreceli hızlı artış mevduatın TP-YP dağılımında etkilemiş, YP mevduatının payının yükselmesine yol açmıştır.

Tasarruf mevduatı, gerçek kişilerin açtıkları ticari işlemlere konu olmayan mevduatı, ekonomik açıdan hane halkı mevduatı, ortalama mevduat artış hızının üstünde artış gösterdiğinden toplam mevduat içindeki payı, yüzde 34,7'den yüzde 35,7'ye yükselmiştir. Bu yükselişe karşın 2006 yılında tasarruf mevduatı artış hızı bir önceki yıla göre yavaşlamış, yüzde 40,8'den yüzde 26,5'e gerilemiştir.

2005 yılında en hızlı artan mevduat türü olan ticari kuruluşlar mevduatında artış hızı, 2006 yılında yüzde 67,6'dan yüzde 2,9'a düşmüştür; ticari mevduatın toplam mevduat içindeki payı da yüzde 15,1'den yüzde 12,7'ye gerilemiştir. Resmi kuruluşlar mevduatında artış hızı bir önceki yıla göre artı yüzde 61,4'ten eksi yüzde 3,0'a düşmüştür ve resmi mevduatın toplam mevduat içindeki payı da yüzde 3,2 kadar gerilemiştir. Diğer kuruluşlar mevduatı, ortalamaya yakın bir hızla artış gösterdiğinden, mevduat içindeki payı belirgin bir değişime göstermemiş sırasıyla yüzde 7,0 ve yüzde 6,8 olmuştur.

II-5-3- Banka Gruplarının Mevduat Yapısı

Banka grupları itibarıyla mevduat bileşimi farklı olduğundan, bu farklılığı vurgulamak üzere Tablo-XVI'da düzenlenmiştir.

Tablo-XVI

Banka Gruplarının Mevduat Yapısı (%) 31 Aralık 2006

Mevduat Türü	Kamusal Sermayeli	Özel Sermayeli	Fon'daki Banka	Yabancı Sermayeli
Tasarruf Mevduatı	43,3	33,3	22,1	23,9
Resmi Kuruluşlar Mev.	8,7	0,3	-	0,1
Ticari Kuruluşlar Mev.	10,5	14,6	10,1	10,6
Bankalararası Mevduat	1,5	3,4	8,3	17,9
Diğer Kuruluşlar Mev.	11,8	4,5	-	1,3
Döviz Tevdiat Hesabı	24,2	43,7	58,8	46,1
Depo Hesapları	-	0,2	0,6	0,1
TOPLAM	100,0	100,0	100,0	100,0

Kaynak: TBB

Mevduatın kompozisyonunu, bileşimi açısından kamusal sermayeli bankalarla, özel ve yabancı sermayeli bankalar arasında fark bulunmaktadır.

Kamusal sermayeli bankalarda tasarruf mevduatı yüzde 43,3 payla ağırlıklı mevduat türünü oluştururken, tasarruf mevduatının payı özel sermayeli bankalarda payı yüzde 33,3'e, yabancı sermayeli bankalarda da yüzde 23,9'a düşmektedir. Buna karşın DTH'lar daha çok özel ve yabancı sermayeli bankalarda toplanmaktadır. DTH'ların toplam mevduat içindeki payı kamusal sermayeli bankalarda yüzde 24,2 iken, özel sermayeli bankalarda yüzde 43,7'ye, yabancı sermayeli bankalarda da yüzde 46,1'e yükselmektedir.

Resmi kuruluşlar mevduatının, daha açık bir deyişle, genel ve katma bütçeli

idarelerin, yerel yönelimlerin mevduatının yasal düzenleme gereği TCMB’de, TCMB şubesi olmayan yerlerde de muhabiri olan T.C. Ziraat Bankası’nda toplanması gerekmektedir. Bu nedenle resmi mevduat, kamusal sermayeli bankalarda, özellikle T.C. Ziraat Bankası’nda toplanmaktadır. Resmi kuruluşlar mevduatı, 2006 yılında azalmış olduğundan, kamusal sermayeli bankaların mevduatı içindeki payı yüzde 10,4’ten yüzde 8,7’ye gerilemiştir.

Ticari kuruluşlar mevduatının, toplam mevduat içindeki payı, banka grupları itibariyle belirgin bir farklılık göstermemekte, 2006 sonu itibariyle özel sermayeli bankalarda yüzde 14,6 olan bu pay, yabancı sermayeli bankalarda yüzde 10,6, kamusal sermayeli bankalarda da yüzde 10,5 olmaktadır.

Bankalararası mevduatın payı kamusal sermayeli bankalarda yüzde 1,5 düzeyinde iken, özel bankalarda yüzde 3,4’e, yabancı sermayeli bankalarda ise yüzde 17,9’a kadar yükselmektedir. Yabancı bankaların, özellikle şube sayısı az olan bankaların, faaliyetlerini daha çok bankalararası mevduatla fonlamaları olağandır.

Diğer kuruluşlar mevduatının çok önemli bir bölümünü, sosyal güvenlik kurumları mevduatı, dernek, vakıf ve sendikaları mevduatı, oda ve birliklerin mevduatı oluşturmaktadır. Bu nedenle “Diğer Kuruluşlar Mevduatı” daha çok kamusal sermayeli bankalarda toplanmakta ve 2006 yıl sonu itibariyle söz konusu bankaların toplam mevduatı içinde yüzde 11,8’lik bir pay taşımaktadır.

II-5-4- Tasarruf Mevduatının Hesap Büyüklüğüne Göre Dağılımı

Tasarruf mevduatının 2006 yıl sonu itibariyle hesap büyüklüğü ve hesap adedine göre dağılımı Tablo-XVII’de verilmiştir.

2006 yıl sonu itibariyle bankalarda tasarruf mevduatı hesabı sayısı 79.835.090 olarak, ülkenin nüfus sayısından daha fazladır. Ancak bu hesapların bir bölümü, ufak tutarlı hareket görmeyen, 10 yıllık zaman aşımı da olmadığı için de TMSF’ye devredilememiş hesaplardır.

Tablo-XVII’nin ortaya koyduğu gibi, tasarruf mevduatı hesaplarının yaklaşık 92,7’si, tutarı 1.000 YTL’nin altında olan hesaplarda toplanmıştır. Söz konusu hesapların toplam tasarruf mevduatı içindeki payı ise sadece yüzde 2,76 düzeyindedir. 0,50 YTL diliminde yer alan hesapların, hesap sayısı içindeki payı yaklaşık yüzde 80,5 iken, tasarruf mevduatı içindeki payı binde 2’nin dahi altındadır. Ancak hareket görmeyen ufak tutarlı hesaplar çoğunlukla bu alt dilimde toplanmıştır.

Tablo-XVII

Tasarruf Mevduatının Büyüklük ve Hesap Adedine Göre Dağılımı (31 Aralık 2006)

Mevduat Büyüklük Dilimi (YTL)	Hesap Sayısı	Hesap Sayısı İçinde Pay (%)	Mevduat İçinde Pay (%)
0-50	64.294.042	80.534	0.171
51-250	5.389.546	6.751	0.645
251-1000	4.294.686	5.379	1.943
1001-5000	3.095.500	3.877	6.564
5001-25000	1.949.182	2.442	19:586
25001-100000	654.360	0.820	26.739
100001 +	157.774	0.190	44.352
TOPLAM	79.835.090	100.-	100.-

Kaynak: TBB

Tutarı 25.000 YTL'den fazla olan hesapların, toplam hesap sayısı içindeki payının yaklaşık yüzde "1" dolayında olmasına karşın, toplam mevduat içindeki payı yüzde 71,0'ın üstündedir.

100.00 YTL'nin üstünde tasarruf mevduatına sahip hesap, hesap sayısı olarak binde 19'luk bir paya sahip olmasına karşın, toplam mevduat içindeki payı yüzde 44,35 düzeyindedir. Bir önceki yıl ise 100.00 YTL üzerindeki hesapların toplam tasarruf mevduatı içindeki payı yüzde 39,5 düzeyinde idi. Yüksek mevduat dilimine giren hesapların payı giderek artmaktadır. Tablo-XVII, Türkiye'de gelir ve servet dağılımının ne denli dengesiz olduğunu ortaya koyan bir gösterge olmaktadır. Geçmiş yıllarla karşılaştırmalar da dengesizliğin giderek arttığını göstermektedir.

II-6- Banka Özkaynakları

2006 sonu itibariyle banka özkaynaklarının tutarı, banka grupları itibariyle, bir önceki yıla göre değişim yüzdeleriyle, Tablo XVIII'de verilmiştir.

Bankaların özkaynakları, 2006 yılında cari fiyatlarla, bir önceki yıla göre yüzde 14,0, yıl sonu USD değerine göre USD bazında yüzde 8,0 oranında artarak 57.977 milyon YTL'ye, 40.930 milyon USD'ye yükselmiştir. Bankaların özkaynak artış hızı giderek yavaşlamaktadır. 2004 yılında cari fiyatlarla 29,3 oranında olan özkaynak artışı, 2005 yılında yüzde 16,9'a 2006 yılında da yüzde 14,0'a gerilemiştir. 2004 yılından sonra enflasyon düzeltilmesi yapılmaması, bankaların özkaynak artış hızını sınırlamıştır.

Tablo-XVIII

Banka Özkaynakları (31 Aralık 2006)

Banka Grupları	Tutar		Değişim (06/05) (%)	
	YTL (Milyon)	USD (Milyon)	YTL	USD
I- Ticaret Bankaları	50.409	35.587	13,0	7,0
• Kamusal Sermayeli	14.847	10.481	9,9	4,1
• Özel Sermayeli	27.586	19.475	16,3	10,1
• Fon'daki Banka	862	609	(43,8)	...
• Yabancı Sermayeli	7.114	5.022	21,3	14,9
II- Kalkınma ve Yatırım Bankaları	7.568	5.343	21,4	15,0
TOPLAM	57.977	40.930	14,0	8,0

Kaynak: TBB

Eksiler() içinde gösterilmektedir.

2006 yılında özkaynak artış hızı, ticaret bankalarında yüzde 13,0 düzeyinde kalırken, kalkınma ve yatırım bankalarında daha yüksek yüzde 21,4 düzeyinde olmuştur. Mevduat (ticaret) bankaları grubunda en hızlı özkaynak artışı yüzde 21,3 ile yabancı bankalar grubunda gerçekleşirken, artış hızı özel sermayeli bankalarda yüzde 16,3 oranında olmuş, kamusal sermayeli bankalarda ise yüzde 9,9 düzeyinde kalmıştır. ÜFE sanayi kesimi yıllık deflatorünün 2006 yılında 109,7 olduğu dikkate alındığında bankacılık sektöründe reel özkaynak artışı çok sınırlı düzeyde kalmaktadır. Yabancı sermayeli bankalarda göreceli olarak yüksek özkaynak artışı, Finansbank ve Denizcilik Bankası'nın yabancı banka statüsüne dönüşmesinin sonucudur.

Banka hisse senetlerinin blok olarak yabancılarla satışı, İMKB'de işlem gören banka hisse senedi sayısının artması, sonuçta bankaların özkaynaklarını artırmakta, sadece hisse senetlerinin el değiştirmesine yol açmakta, mülkiyet yapısını etkilememektedir.

II-6-1- Özkaynak Yapısı

Bankaların 2006 yıl sonu itibariyle özkaynak yapıları ya da özkaynak oluşumu 2005 yılı ile karşılaştırmalı olarak Tablo-XIX'da verilmiştir.

Tablo-XIX

Bankaların Özkaynak Yapısı

Özkaynak	Tutar (Milyon YTL)		Değişim (06/05)
	Aralık/2006	Aralık/2005	(%)
Ödenmiş Sermaye	25.285	17.698	42,9
Kâr Yedekleri (1)	8.190	5.448	50,3
Sermaye Yedekleri (2)	2.722	5.060	(46,2)
Enflasyon Düzeltme Farkı	10.799	15.369	(29,7)
Dönem Net Kârı	10.981	7.272	51,0
TOPLAM	57.977	50.847	14,0

Kaynak: TBB

Not: (1) Geçmiş yıl zararları, kâr yedeklerinden indirilmiştir.

(2) Enflasyon düzeltme farkı sermaye yedekleri içinde değil ayrıca gösterilmiştir. Enflasyon düzeltme farkı, diğer sermaye yedeklerini içermektedir.

(3) Azalışlar () gösterilmektedir.

Bankalarda özkaynak üç ana ögeden; (i) ödenmiş sermaye, (ii) kâr yedekleri (kârdan ayrılan yedek akçeler), (iii) sermaye yedeklerinden (hisse senedi ihraç primi, menkul değer artış fonu, yeniden değerlendirme fonu, ödenmiş sermaye enflasyon düzeltme farkı) oluşmaktadır. Dönem net kârı bu tutara eklenmekte, geçmiş yıllar zararı ve varsa dönem net zararı bu tutardan indirilmektedir.

2006 yıl sonu itibarıyla bankacılık kesiminin özkaynağının yüzde 43,6'sını ödenmiş sermaye, yüzde 14,1'ini kâr yedekleri, yüzde 4,7'sini enflasyon düzeltme farkı hariç sermaye yedekleri, yüzde 18,6'sını enflasyon düzeltme farkı, yüzde 19,0'ını da dönem net kârı oluşturmaktadır.

Sektörün özkaynak yapısı 2006 yılında 2005 yılına göre değişmiştir. Ödenmiş sermayenin payı yüzde 34,8'den yüzde 43,6'ya, kâr yedeklerinin payı yüzde 10,7'den yüzde 14,1'e, dönem net kârının payı da yüzde 14,3'ten yüzde 19,0'a yükselirken, sermaye yedeklerinin payı yüzde 10,0'dan yüzde 4,7'ye, enflasyon düzeltme farkının payı da yüzde 30,2'den yüzde 18,6'ya gerilemiştir. Enflasyon düzeltme farkının azalması, bu farkın bir bölümünün ödenmiş sermayeye eklendiği izlenimini vermektedir.

Ödenmiş sermayenin önemli bir birikiminin enflasyon düzeltmesinden kaynaklanması, sermayenin yeni bir kaynak girişi sağlamayan, kayıtsal artıştan oluştuğunu göstermektedir. Özkaynak artışının nakit sermaye konulmasından ve/veya kâr yedeklerinden kaynaklanması sağlıklıdır. Enflasyon düzeltmesi, yeniden değerlendirme, değer artış fonu, özkaynağı reel kaynak girişi sağlamadan muhase-

be kaydı olarak arttırır.

II-6-2- Bankaların Serbest Özkaynakları ve Özkaynak Yeterliliği

Bankaların serbest özkaynakları ve özkaynakların varlık finansmanındaki payı 2006 yıl sonu itibariyle 2005 yılı karşılaştırmalı olarak Tablo-XX'de verilmiştir.

Tablo-XX

Bankalarda Serbest Özkaynak Ve Özkaynak/Aktif Toplamı Oranı (31 Aralık 2006)

Banka Grupları	Serbest Özkaynak		Özkaynak/Aktif (%)		Serbest Özkay./Aktif (%)	
	Tutar (Milyon YTL)	Değişim (06/05)(%)	2006	2005	2006	2005
I- Ticaret Bankaları	30.705	14,4	10,7	12,1	6,5	7,0
• Kamusal Sermayeli	11.533	18,3	10,4	10,9	8,0	8,0
• Özel Sermaye	13.049	(0,5)	10,4	11,8	4,9	5,3
• Fon'daki Banka	786	(46,0)	70,9	82,5	64,6	78,2
• Yabancı Sermayeli	5.337	112,6	12,0	13,8	9,0	9,2
II- Kalkınma ve Yatırım Bank.	7.099	23,4	49,3	48,5	46,3	44,6
TOPLAM	37.804	16,0	12,0	13,3	7,8	8,3

Kaynak: TBB

Not: Serbest özkaynak, özkaynak toplamından oluşan varlıkların (takipteki alacaklar net+iştirakler+bağlı ortaklıklar+maddi duran varlıklar, net+satış amacıyla elde tutulan duran varlıklar) indirilmesi yolu ile hesaplanmaktadır.

Bankaların varlıklarının (aktifin) finansmanında özkaynakların katkısı ya da payı, 2006 yılında bir önceki yıla göre, sektör genelinde yüzde 13,3'ten yüzde 12,0'a, mevduat(ticaret) bankalarında da yüzde 12,1'den yüzde 10,7'ye gerilemiştir. 2006 yılında bankalar genelinde varlıklar (aktif) yüzde 22,1 oranında artarken, özkaynak artışının yüzde 14,0'da kalması, "Özkaynak/Aktif(Varlık)" oranında düşüşe yol açmıştır.

Kalkınma ve yatırım bankalarında "Özkaynak/Varlık Toplamı" oranı hafifçe yüzde 48,52'den yüzde 49,3'e yükselirken, tüm mevduat bankaları gruplarında anılan oran düşmüştür. Özkaynak/Varlık Toplam oranı, bir önceki yıla göre, kamusal sermayeli bankalarda yüzde 10,9'dan yüzde 10,4'e, özel sermayeli bankalarda yüzde 11,8'den 10,4'e, yabancı sermayeli bankalarda da yüzde 13,82'den yüzde 12,0'a gerilemiştir. Söz konusu oran değerlendirilirken, banka-

ların özkaynak yapısı ve varlıkların risk derecesi dikkate alınmalıdır. Yukarı bölümlerde açıklandığı gibi, banka özkaynaklarının ağırlıklı olarak enflasyon düzeltmesinden, yeniden değerlendirilmeden kaynaklanması, orandaki düşüşü daha olumsuz hale getirmektedir.

Bankaların serbest özkaynakları (çalışma sermayeleri) 2006 yılında bir önceki yıla göre, ticaret bankalarında yüzde 14,4, kalkınma ve yatırım bankalarında yüzde 23,4, bankalar genelinde de yüzde 16,0 oranında artmıştır. Buna karşılık, bankaların duran varlıkları (bağlı varlıkları) daha hızlı arttığından "Serbest Özkaynak Aktif" oranı bankalar genelinde yüzde 8,3'ten yüzde 7,8'e, ticaret bankalarında yüzde 7,0'dan yüzde 6,5'e gerilemiştir. Bu konuda düşük oran yüzde 4,9 olarak özel sermayeli bankalardadır.

II-7- Banka Kaynaklarının TP ve YP Olarak Dağılımı

Banka kaynaklarının 2006 yıl sonu itibarıyla TP ve YP olarak dağılımı, yapısı ya da bileşimi, 2005 yıl sonu ile karşılaştırmalı olarak, banka grupları itibarıyla Tablo-XXI'de verilmiştir.

Tablo-XXI

Banka Kaynaklarının TP-YP Dağılımı (31 Aralık/2005-2006)

Banka Grupları	Tutar (Milyon YTL)				Dağılım (%)			
	2006		2005		2006		2005	
	TP	YP	TP	YP	TP	YP	TP	YP
I- Ticaret Bankaları	292.417	177.100	237.792	130.988	62,3	37,7	64,5	35,5
• Kamusal Sermayeli	108.665	34.697	97.546	26.328	75,8	24,2	78,7	21,3
• Özel Sermayeli	149.888	115.727	116.372	84.284	56,4	43,6	58,0	42,0
• Fon'daki Banka	1.094	121	1.704	155	90,0	10,0	91,7	8,3
• Yabancı Sermayeli	32.770	26.554	22.170	20.221	55,2	44,8	52,3	47,7
II- Kalkınma ve Yatırım Bankaları	10.227	5.114	8.553	4.307	66,7	33,3	66,5	33,5
TOPLAM	302.644	182.214	246.345	135.295	62,4	37,6	64,5	35,5

Kaynak: TBB

Bankalar genelinde TP kaynakların payı, bir önceki yıla göre yüzde 64,5'ten yüzde 62,4'e gerilerken, YP kaynakların payı yüzde 35,5'ten yüzde 37,6'ya yükselmiştir. Bu değişim, 2001 krizinden sonra bankacılık sektöründe gözlenen genel eğilime aykırı bir gelişmedir. Krizden sonra bankaların kaynak yapısı TP'nin payının artması yönünde gelişirken, 2006 yılında YP'nin kaynaklarının payının artması dikkati çekmektedir.

Kaynaklar içinde YP kaynakların payının artması ticaret (mevduat) bankalarından kaynaklanmıştır. Kalkınma ve yatırım bankalarında ise YP kaynakların payı hemen hemen değişmemiş, 2005 ve 2006 yıllarında sırasıyla yüzde 33,5 ve yüzde 33,3 olmuştur.

Ticaret bankalarında ise, ulusal bankalarda yabancı para kaynakların payı yükselirken, yabancı sermayeli bankalarda TP kaynakların payı göreceli olarak artmıştır. Gerçekten YP kaynakların payı, bir önceki yıla göre kamusal sermayeli bankalarda yüzde 21,3'ten yüzde 24,2'ye, özel sermayeli bankalarda yüzde 42,0'dan yüzde 43,6'ya yükselirken, yabancı sermayeli bankalarda yüzde 47,7'den yüzde 44,8'e gerilemiştir. 2006 yılında bankaların kaynak yapısında, TP-YP bileşiminde değişiklik doğuran en önemli etken YP mevduatın TP mevduattan daha hızlı artmasıdır.

Kamusal sermayeli bankalarda TP kaynakların yüzde 75,0 düzeyinde yüksek bir payı olması, TP mevduatın daha çok kamusal sermayeli bankalarda toplanması ve söz konusu bankaların yurtdışı sendikasyon kredisi kullanım oranının düşüklüğü ile açıklanabilir. Özel sermayeli bankalar ile yabancı sermayeli bankalar daha çok DTH ağırlıklı mevduatta faaliyetlerini sürdürdüklerinden, sendikasyon kredilerin daha geniş olarak kullandıklarından, yabancı para kaynakların söz konusu bankaların kaynakları içindeki payı, sırasıyla yüzde 43,6 ve 44,8 olarak yüksek düzeydedir.

II-7-1- Bilanço İçi Yabancı Para Pozisyonu

Bankaların bilanço içi yabancı para pozisyonu (YP aktif eksi YP pasif) banka grupları ve 2006 sonu itibarıyla, 2005 yılı ile karşılaştırmalı olarak Tablo-XXI-I'de verilmiştir.

Tablo-XXII Bilanço İçi Yabancı Para Pozisyonu (31 Aralık 2006)

Banka Grupları	Net Yabancı Para Pozisyonu (Milyar USD)		
	2005	2006	Değişim (06/05)
I- Ticaret Bankaları	(11,9)	(13,5)	1,6
• Kamusal Sermayeli	(1,8)	(2,1)	0,3
• Özel Sermayeli	(9,3)	(7,3)	(2,0)
• Fon'daki Banka
• Yabancı Sermayeli	(0,1)	(4,1)	4,0
II- Kalkınma ve Yatırım Bank.	(0,1)	(0,2)	0,1
TOPLAM	(12,0)	(13,7)	17

Kaynak: TBB

Not: Eksiler () içinde gösterilmektedir.

Bankaların döviz pozisyon açıklarını görebilmek, kur risklerini belirtmek açısından, bilanço içi yabancı para pozisyonunun incelenmesi önem taşımaktadır. Bankaların döviz pozisyon açıkları, Türkiye'deki finansal krizlerin ana nedeni olmamakla beraber, tetikleyicisi olmaktadır.

2001 krizinden sonra bankacılık sektörünün bilanço içi döviz pozisyon açığı, YP Aktif-YP Pasif azalmış, 2003 yılında 34 milyon USD gibi ikmal edilebilir bir boyuta inmiş iken, izleyen yıllarda artarak 2005 yılında 11,9 milyar, 2006 yılında da 13,5 milyar USD'ye ulaşmıştır. Bankaların bilanço içi pozisyon açıkları, 2001 krizi öncesi boyutuna ulaşmamakla beraber, hızlı artış göstermektedir. Açığın büyümesinin en önemli nedeni, YP maliyetinin düşük TP plasmanlarının getirisinin yüksek olmasıdır. Bankalar YP kaynakları TP'ye çevirerek plase ettiklerinde, faiz arbitraj kârı elde etmekte ayrıca YTL'nin YP'lere göre değer kazandığı dönemde ayrıca sermaye kazancı da sağlamaktadırlar.

Tüm bankalar grupları döviz pozisyon açığı vermekle beraber, pozisyon açığı en büyük banka grubu özel sermayeli bankalardır. Ancak 2006 yılında özel bankaların bilanço içi döviz pozisyon açığı bir önceki yıla göre 2,0 milyar USD daralmıştır. Bu daralmanın nedeni, Finansbank ile Denizcilik Bankası'nın yabancı sermayeli banka grubuna geçmeleridir. Bu yer değiştirme sonucu özel bankaların döviz pozisyon açıkları daralırken, yabancı sermayeli bankaların döviz pozisyon açıkları, bir önceki yıla göre 4,0 milyar USD artış göstermiştir.

Döviz pozisyon açığı, TP faizinin YP faizlerine göre yüksek, TP'nin YP'ye karşı değer yitirmediği dönemlerde, bankalar açısından fark olmakla beraber, bankaların kur riski taşımalarına yol açmakta, kriz dönemlerinde mali açıdan zor durumda bırakmaktadır.

II-8- Bankaların Kâr-Zarar ve Gelir-Gider Durumları

Bankaların 2006 yılı faaliyet sonuçları, dönem net kâr ve zararı olarak, önceki dönemlerle karşılaştırmalı olarak Tablo-XXIII'te verilmiştir.

Bankaların dönem net kârları (vergi karşılığı) ayrıldıktan sonra 2006 yılında bir önceki yıla göre, YTL bazında yüzde 51,0, yıl sonu kuruna göre USD bazında yüzde 43,0 oranında artarak 10.981 milyon YTL-7.752 milyon USD olmuştur. Ticaret bankalarının toplu kârı, YTL bazında yüzde 55,4, USD bazında da yüzde 47,2 oranında artarken, kalkınma ve yatırım bankalarının toplu kârı YTL olarak yüzde 8,7, USD olarak da yüzde 2,9 oranında azalmıştır.

Tablo-XXIII**Bankaların Dönem Net Kâr ve Zararı**

Banka Grupları	2006		2005		Değişim (06/05) (%)	
	YTL (Milyon)	USD (Milyon)	YTL (Milyon)	USD (Milyon)	YTL	USD
I- Ticaret Bankaları	10.243	7.231	6.592	4.913	55,4	47,2
• Kamusal Sermayeli	3.733	2.635	2.928	2.182	27,5	20,8
• Özel Sermayeli	4.657	3.288	2.307	1.720	101,9	91,2
• Fon'daki Banka	392	277	259	193	51,4	43,5
• Yabancı Sermayeli	1.461	1.031	1.098	818	33,1	26,0
II- Kalkınma ve Yatırım Bankaları	738	521	629	506	(8,7)	(2,9)
TOPLAM	10.981	7.752	7.272	5.419	51,0	43,0

Kaynak: TBB**Not:** Azalışlar () içinde gösterilmektedir.

Ticaret bankaları grubunda, sayılarının azalmasına karşın kârı en hızlı artan bankalar özel sermayeli bankalar olmuş, söz konusu bankalarda kâr artışı cari fiyatlarla yüzde 101,9 oranında olmuştur. Kâr artışı, Finansbank ve Denizbank'la sayılarının artmış olmasına karşın yabancı sermayeli bankalarda yüzde 33,1 ve kamusal sermayeli bankalarda da yüzde 27,5 oranında kalmıştır.

Özkaynak ve varlıklarda sınırlı artışa karşın dönem net kârında hızlı artış, özkaynak ve varlık kârlılıklarını yükseltmiştir. Bir önceki yıl bankalar genelinde özkaynak kârlılığı yüzde 14,3, varlık kârlılığı da yüzde 1,8 düzeyinde iken, bu oranlar 2006 yılında sırasıyla yüzde 18,9'a ve yüzde 2,3'e yükselmiştir.

Banka grupları itibariyle kârlılık oranları farklıdır. Özkaynak kârlılığı, kamusal sermayeli bankalarda yüzde 25,1 düzeyinde iken, yabancı sermayeli bankalarda yüzde 20,5, özel sermayeli bankalarda yüzde 16,9, kalkınma ve yatırım bankalarında yüzde 9,8 düzeyindedir. Varlık kârlılığı da kamusal sermayeli bankalarda yüzde 2,6, yabancı sermayeli bankalarda yüzde 2,5, özel sermayeli bankalarda ise yüzde 1,8 düzeyindedir. 2006 yılında dönem net kârında yüzde yüzü aşkın artışa karşın, özel sermayeli ticaret bankalarının kârlılık oranları, kamusal sermayeli ve yabancı sermayeli bankalar kıyasla çok daha düşüktür. Özel sermayeli bankalarda kârlılığın düşük oluşu, sektör ortalamasını da aşağıya çekmektedir.

II-8-1- Bankaların Başlıca Gelir ve Gider Kalemleri

Bankaların toplu kârındaki gelişmenin hangi nedenlerden kaynaklandığını ortaya koyabilmek için, bankaların başlıca gelir ve gider kalemlerindeki gelişmeler, Tablo XXIV'te, bir önceki yıllarla karşılaştırmalı olarak verilmiştir.

Tablo-XXIV

Bankaların Başlıca Gelir ve Gider Kalemleri (2006-2005)

Gelir-Gider Kalemleri	Tutar Milyon YTL		Değişim (06/05) (%)
	2006	2005	
Faiz Gelirleri	54.392	41.049	32,5
Faiz Giderleri (-)	(33.813)	(23.281)	45,2
Net Faiz Geliri	20.579	17.768	15,6
Net Ücret-Komisyon Geliri	6.243	4.744	31,6
• Alınan Ücret ve Komisyon	7.707	6.002	28,4
• Verilen Ücret ve Komisyon (-)	(1.464)	(1.258)	16,4
Temettü Geliri	485	457	6,1
Net Ticari Kâr	15	2.156	(99,3)
• Sermaye Piyasası İşlem Kârı	1.190	1.292	(7,9)
• Kambiyo Kârı	(1.175)	864	...
Diğer Faaliyet Gelirleri	5.075	4.390	15,6
Faaliyet Gelirleri Toplamı	32.397	29.515	9,8
Faaliyet Giderleri(-)	(18.355)	(19.054)	(3,7)
• Personel Giderleri	6.270	5.131	22,2
• Kredi ve Diğer Alacak Karşılıkları	3.779	4.438	(14,8)
• Diğer Faaliyet Giderleri	8.306	9.485	(12,4)
Faaliyet Kârı	14.042	10.461	34,2
Bağlı Ortaklık Kâr/Zarar	11	26	...
Net Parasal Pozisyon K/Z	-	-	-
Vergi Öncesi Kâr	14.053	10.487	34,0
Vergi Karşılığı(-)	(3.072)	(3.215)	(4,4)
Vergi Sonrası Olağan Faaliyet K/Z	10.981	7.272	51,0
Olağanüstü K/Z	-	-	-
Dönem Net Kârı	10.981	7.272	

2006 yılında banka kredilerinde gelişme, faiz gelirlerinde özellikle ücret-komisyon gelirlerinde artış, faaliyet giderlerinde cari fiyatlarla dahi azalış, vergi yükünün hafiflemesi, bankaların toplu kârında, bir önceki yıla göre yüzde 51,0 oranında artışa olanak vermiştir.

Bankaların toplu faiz gelirleri, bir önceki yıla göre yüzde 32,5 oranında art-

masına karşın, faiz giderlerindeki artışın daha hızlı yüzde 45,2 oranında olması, net faiz gelirindeki artışın yüzde 15,6 düzeyinde kalmasına neden olmuştur. Bunun sonucu bankaların net faiz marjı (Net Faiz Geliri/Varlık Toplamı Oranı) bir önceki yıla göre yüzde 4,5'ten yüzde 4,2'ye gerilemiştir.

2006 yılında net kâr artışında en önemli etkenlerin başında bankaların net ücret-komisyon gelirlerinde yüzde 31,6 oranında artış gelmektedir. Bankalar, zorlama ile bir ölçüde müşteri istismarı ile ücret ve komisyon gelirlerini, önemli ölçüde arttırmışlardır. Bankalar yeni hizmet üretmekten çok, yüksek ücret ve komisyonlarla bu tür gelirlerini arttırma politikası izlemektedirler.

Bankalar, ülke olarak, yasal olarak mal ve gayrimenkul ticareti yapamazlar. Ancak menkul kıymet, yabancı para, finansal türev ürünleri alım ve satımı yapabilmektedirler. Bankaların bu tür değerlerin alım ve satımından olağan kâr ya da zararları, gelir tablosunda yer almaktadır. 2006 yılında bankaların ticari kârları bir önceki yıla göre hemen hemen yüzde 100 azalış göstererek, 15 milyon YTL gibi, ihmal edilebilir bir boyuta gerilemiştir. Sermaye piyasası işlem kârında, yüzde 7,9 gibi önemsiz bir azalışa karşın, kambiyo kârı, 1.175 milyon YTL zarara dönüşmüştür. 2006 yılında yabancı paraların nominal olarak YTL'ye karşı değer kazanması, açık pozisyonları artan bankalarda kambiyo zararına yol açmıştır.

2006 yılında banka kârlarını olumlu yönde etkileyen ikinci önemli etken, faaliyet giderlerinin bir önceki yıla göre yüzde 3,7 oranında azalış göstermesidir. Bu bağlamda banka personel giderleri, personel artışı ve fiyat artışının da etkisiyle yüzde 22,2 oranında artarken, kredi karşılıkları ve diğer faaliyet giderleri sırasıyla yüzde 14,8 ve yüzde 12,4 oranlarında azalış göstermiştir.

2006 yılında bankalarda vergi karşılığı/vergi öncesi kâr oranının yüzde 30,7'den yüzde 21,9'a düşmesi vergi yükünün hafiflemesi, dönem net kârını arttıran diğer olumlu bir etken olmuştur.

II-9- Bilanço Dışı İşlemler

Bankaların 2006 yılı bilanço dışı ya da bilanço altı işlemleri, 2005 yılı ile karşılaştırmalı olarak Tablo-XXV'te verilmiştir.

Bankaların bilanço altı ya da bilanço dışı işlemleri, teminat mektupları, açılan akreditifler, kabul kredileri, verilen kefalet ve garantiler gibi gayrinakdi kredileri, vadeli işlemleri, taahhütleri, para ve faiz swapları, future (mali gelecek) sözleşmeleri, para, faiz opsiyonları gibi türev finansal araçlara ilişkin olarak yaptıkları işlemler giderek artmaktadır.

Tablo-XXV Bilanço Dışı İşlemler

İşlem Türü	2006 (Milyon YTL)	2005 (Milyon YTL)	Değişim (06/05) (%)
Gayrimenkul Krediler	77,020	60,872	26,5
• Teminat mektupları	54,732	43,848	24,8
• Kabul Kredileri	2,541	2,539	-
• Akreditifler	15,252	12,162	25,4
• Diğer Garanti ve Kefaletler	4,495	2,323	93,5
I- Taahhütler	81,494	66,804	22,0
II- Vadeli İşlemler ve Türev Finansal Araçlar	106,125	63,178	68,0
TOPLAM	264,639	190,854	38,9

Kaynak: TBB

(1) Gayrimenkul Krediler, kefalet ve garantileri içermektedir.

(2) Emanet ve rehinli kıymetlere tabloda yer verilmemiştir.

Bankaların gayrinakdi kredileri, başka bir deyişle kefalet ve garantileri, 2006 yılında, bir önceki yıldan daha hızlı yüzde 26,5 oranında artmıştır. 200 yılında gayrinakdi kredilerde artış, yüzde 16,4 düzeyinde idi.

Döviz, faiz ve menkul kıymet piyasalarında oynaklık, beklenti, riskten kaçınma hatta spekülasyon güdüsü türev finansal araçlara ilişkin işlem hacmini artırmaktadır. Bu tür işlemler 2006 yılında da yüzde 68,0 gibi yüksek düzeyde artış göstermiştir.

SONUÇ

2006 yılında da bankacılık sektörü, 2001 krizi sonrası yıllarda olduğu gibi, ekonominin genelinden, GSMH artışından daha hızlı büyümüştür. Bankacılık sektörünün (TCMB ve katılım bankaları hariç) varlıkları (aktif) yüzde 22,1, kredileri yüzde 42,5, mevduatı yüzde 16,9, özkaynakları yüzde 14,0, toplam kârı yüzde 51,0 oranında artmıştır. Ayrıca banka şube sayısında yüzde 9,3, personel sayısında yüzde 8,2 oranında artış gerçekleşmiştir. Bu gelişmeler sonucu banka varlıklarının GSMH'ye oranı yüzde 87,0'ye, mevduatın GSMH'ye oranı yüzde 53,6'ya kredilerin yine GSMH'ye oranı da yüzde 37,3'e yükselmiştir. Bankacılık sektöründe bu gelişmeye karşın ulaşılan boyut, dünya sıralamasında orta gelirli ülkelerin alt gelir grubunun ortalama ölçüsünün dahi altında kalmaktadır.

2006 yılında bankacılık sektöründe yabancılaşma sürmüştü, iki ticaret banka-

sı ile iki kalkınma ve yatırım bankası ulusal niteliklerini yitirerek yabancı banka statüsüne dönüşmüşlerdir. Adabank ve Tekfenbank yabancılara satılmış olmakla beraber, BDKK'ce 2006 yıl sonuna değin onaylanmamış olduğundan, ulusal bankalar arasında gösterilmişlerdir. Şekerbank'ın hisselerinin yüzde 34,0'ı Kazakbank Turan Alem Group'a blok olarak satılmış olduğundan, ülkemizde yabancı ortaklı ulusal bankaların sayıları da artmaktadır. Ayrıca İMKB'de pay senetleri işlem gören bankalarda, yönetimi etkileyecek boyutta olmasa da hisse senetlerinin önemli bir bölümü yabancı mülkiyetine ya da kontrolüne geçmiştir. Yabancılaşma, ekonomide korumalıların dağılımının yabancı bankaların ve onların ardındaki güçlerin eline geçmekte olduğunu göstermektedir.

Ulusal ekonomi açısından bankacılık sektöründeki yabancılaşmanın olumsuz etkisine değindikten sonra, bankacılık sektöründeki sorunların henüz çözümlenmemiş olduğunu vurgulayalım. Bu sorunlar satırbaşları olarak şöyle özetlenebilir:

- Bankalarda özkaynak yetersizliği sonunu getirmekte olup 2006 yılında da özkaynak/varlık toplamı oranı düşmüştür. Basel-II kuralları uygulandığında bankalarda özkaynak yetersizliği ve özkaynak yapısının bozukluğu daha belirgin biçimde görülecektir.

- Bankalarda likidite riski artmakta, kısa süreli yükümlülükleri karşılama oranı düşmektedir. Vadelerin kısalığı ve faiz oynaklığı, bankalar bu konuda yeni riskler getirmektedir.

- Bankaların döviz pozisyon açıkları, özel bankaların açıkları büyümekte, bilanço içi döviz pozisyon açığı 13,5 milyar USD'yi aşmış bulunmaktadır.

- Bankalar esas itibariyle tüketicileri kredilendirmekte bu kapsamda ipotekli konut kredilerine yönelmektedirler. Bu alanda bir durgunluk banka kredilerinde donma oranını arttırabilir.

- Banka kredilerinin sektörel ve türler itibariyle dağılımı bankaların ekonomik gelişmeye katkı yapacak şekilde kaynaklarını kullanmadıklarını göstermektedir.

- Kredilerin dağılımındaki büyüklük ve sektörel dağılımındaki dengesizlik bankalarda kredi riskini arttırmaktadır.

Olumlu yorum ve değerlendirmeler karşın, bankacılık sektörü sorunlarını tümüyle çözemediği gibi yabancılaşma gibi bir risk de taşımaktadır.